

Ortaklı bir gün

„Azerbaycan istiklâlîliğinin kökü Azeri Türkünün rus çarizmine karşı devam ettirdiği millî kültür uğrunda mücadeledir. Bu mücadeleyi yalnız başına değil, kendisine aynı belâyı müptela bulunan diğer Türk illerle beraber olarak devam ettiriyordu. 1905 senesinde Nijni'de imkân eden „İttifaki Müslümin“ kongresina Azerbaycan müessesileri faal surette iştirak etmiş; 1917 senesinde Moskva kongresinda da Azerbaycanlıların pek mühim rolleri olmuştu. Çarizme karşı mücadeleler Azerbaycanlılar Türkleri Kırım, Kazan ve Türkistan Türkleriyle tesriki mesai etmişlerdir. Millî medeniyet hususiatını rus taruzündün muhafazasına matuf mücadelede Rusya müslümanları birlikte hareket etmiş, kâr ve ziyana daima şerik olmuşlardır.“

„28 Mayıs 1918'de ilân olunan Azerbaycan istiklâlî, 1917 senesi Mayısında Moskva'da man'akt, „Umum Rusya müslümanları kurultayı“nda ilân olunan, millî-mahelli muhtariyet prensipinin tekâmülünden başka bir şey değildir.“

„Azerbaycan istiklâlîliği Rusya esaretindeki Türk illeri istiklâlîliğinin pısdarı idi. Bu itibarla 28 Mayıs yalnız Azerbaycan istiklâlîleri nazarinde değil, Rusya esaretine karşı kıyam eden bütün Türk illeri nazarinde da muhterem bir cidal gündür!“

28 Mayıs 1926 senesinde çıkan „Yeni Kafkasya“ mecmuasının baş makalesinden aldığımız bu satırlarla kısmi mahsumumuzda derç olunan „Kardeş sesleri“ ne kadar ahenkardır.

Türkistan millî hareketinin muhterem mümessilince „28 Mayıs Rusya esaretindeki bütün Türkler için umumî bayram olmalıdır.“

„Edil-Ural İstiklâl Komitesi“ nin reisi ise, 28 Mayıs „yalnız Azerbaycanlılar için değil, Rusya esaretindeki bütün Türk illeri için“ yeni bir devir başlangıcı olarak alıyor ve onu Rusya esaretindeki bütün Türk illerine saygılı, „büyük bayram“ olarak telâki ediyor.

„Yeni Kafkasya“ Azerbaycan istiklâlîliğinin kökünü millî kültür uğrunda mücadeledir buluyordu. Ayaz İshaki Bey dahi millî kültür eseri „Tercüman“ bayramı ile millî siyaset eseri „28 Mayıs“ arasında sıkı bir alâka görüyor. „Tercüman“ın kültür sahasında yaptığı işi „28 Mayıs“ siyaset sahasında yapmıştır. „Tercüman“ Rusya esaretindeki Türkleri „millet“ haline koymak istemiş; „28 Mayıs“ ise bu maksadın ancak devlet olmakla hasil olacağını ilân etmiştir.

Bu tarif doğrudur. „Tercüman“la „28 Mayıs“ arasında rabita derindir. Rusya Türkleri arasında ki siyasi fikir cereyanları tetkik olunursa görülmür, ki Azerbaycanlılar 28 Mayıs, kendi istiklâlî ilânı sevk eden siyasi cereyan sade Azerbaycanı değil, bütün Türk illerinin dahi bu neticeye gelmelerini düşünüyordu. 1917 de Mayıs ta toplanan „Umum Rusya müslümanları kurultayı“nda yeni Rusya'nın millî-mahelli muhtariyet esası üzerine müstenit koşma halk cumhuriyeti şeklinde kurulmasını talep eden Azerbaycan delegeleri, sade Azerbaycan için değil, diğer Türk illeri için de millî-mahelli muhtariyet istemişlerdi. O zamanki

Yeni muhacir seli

Tah... an Avrupa gazetelerine bildirildiğine göre, açlıktan kurtulmak için Azerbaycan ve Kafkasya'nın diğer yerlerinden firar ederek İran'a iltica edenlerin sayısı son zamanlarda çok artmıştır. Firar edenler arasında bir çok cenebi bulundugu gibi, asker ve zabitan da vardır. Mültecilere yardım maksadile İran hükümeti hususi bir komite teşkil etmiştir. Yaz mevsimi olduğu için daha bir çok mülteci gruplarının gelişti ölenmektedir.

Azerbaycan'da ipekçilik işi berbat

„Neue Zürcher Zeitung“ gazetesinin 9 Haziran tarihli malumatına göre, Sovyetlerde ipek mahsulü son derece berbat bir manzara arz etmektedir.

Munhasran Azerbaycan, Türkistan ve Gürcüstan'dan toplanılan „rus“ ipeğinin umumî miktarı — gazetenin yazdığına bakılırsa — 1930-nci senede 14.5 milyon kilogram olarak, 1931-de — 12.5 milyon kilograma inmiş ve 1932-de ise, sukutunda deyamla, artık 10.2 milyon kilograma bulmuştur. 1931-nci senede hükümet tarafından tevzi olarak ipek tohumlarının her 25 gramından 24 kilogram ipek alınır, bu miktar 1932-de 17.5 kilograma inmiştir.

Gazetenin malumatına, Moskva'daki merkezi ziraat komiserliği yeni bir dekrete ismi yukarıda geçen su üç ilkenin üzerine birlikte bu sen 14.8 milyon ipek yüklemiştir. Bu miktarın 10 milyon kilogramını — Türkistan, 2.8 milyonunu — Azerbaycan ve 2 milyon kilogramını da Gürcüstan vermektedir.

„Bolşeviklerin milliyet siyaseti“

Bu başlık altında „Kölnische Volkszeitung“ gazetesinin O. E. nam Rusya muhabiri Moskva'dan gönderdiği teletigraf Sovyetlerin milliyet siyasetini telkizi ederek ecumle aynıle sunları dahi kavdetmektedir:

„Sovyet İttihadına dahil bütün diğer millî cumhuriyetlerin maarif komiserliği merkezi organında Taşkent'ten alınarak derçolunan bir rapordan anlaşılırdığına göre, merkezi Asya Sovyet cumhuriyetlerinde (Türkmenistan, Özbekistan v. s.) maarif ve mektep mes'alesi herat bir halde dir. Sovyetlerin milliyet siyaseti programı dahilinde işbu millî cumhuriyetlerde کافی miktarda mahelli müdtereler olmak üzere, muallim yetiştirilmesi takarrür etmiştir. Mezkûr

şerâite göre, „muhtariyet“ şeklinde vuku bulan bu talepte şüphesiz istiklâl davası saklı olarak vardır.

O zaman büyük münakaşaları celbeden bu programın, sonra hâdiselerinin sevk ve zaruretile tabikine başlanmış; fakat, Ayaz Beyin de kaydettiği veçhile, bâzi mühim âmilere, o cümleden Türk illerinde ve aralarındaki hazırlık, teşkilât ve rabita noksanlığı yüzünden bu tabiî katırmak kalmış; bu defa bolşevizm şeklinde zühür eden rusluk tekrar bu kardeş illerini istilâ etmiştir.

Bu istilâyı karşı senelerden beridir ölüm-dirim mücadelesinde bulunan Türk illeri artık buillüranmış bir programa maliklerdir. Ellerinde millî istiklâl bayrağı vardır. Bu bayrak altında çarpışıyor, onun zaferi için iztirap çekiyorlar.

Rusya emperyalizmine karşı istiklâlîler uğrunda çarpışan Türk illeri, tabii olarak, bu mücadelede kendilerine müttetik arıyor ve bunlarla sıkı-sıkıya bağlanmak istiyorlar.

Bu maksatlar, ki onlar „Promete“ cephesine giriyor, sade Türk illerile değil, Rusya emperyalizmine karşı vuruşan bütün milletlerle de ele-leviyorlar. Ve bu maksatlar, ki bu iller siyasi taktikin hakiki ihtiyaçlarını derk ederek Azerbaycan cumhuriyetinin Kafkasya konfederasyonu zümresinde mühim rol oynamasını candan özlüyor ve onu her vesile ile alkışlıyorlar. Kırım millî hareketinin kıymetli mümessili Cafer Seyit Ahmet Bey dostumuzun „İstiklâl“ in geçen nushasında derç olunan makalesi bilhassa bu mes'ele üzerinde durmuştur.

can ve 2 milyon kilogramını da Gürcüstan vermektedir.

İpekçiliğin şu cumhuriyetlerde son derece berbat bir halde bulunmasına nakilkelam ederek, gazete, ipek mahsulü sukutunun esbabi mucubesini aynen şöyle anlatmaktadır:

„İpek mahsulünün imesini muhtelif sebepler mucip olmuştu. Bunlardan başcasına, kollektivize ameliatının pek sür'atle ve cebren icra olunmasında aramaldır. Sundan maada ipekçilikle meşgul bulunan köylünün maddi vaziyeti icap eden surette nazara alınmadığı gibi, ipek tohumlarının dercesine dahi dikkatle bakılmamış ve daima ihmal edilmiştir. Nihayet ipekçilik işinde pek elzem olan tül ağaçlarının kâfi miktarda olmaduğu ipek mahsulünün vaziyetini berbat bir sekile sevk etmiştir.“

olan mucibine keza, bu milletlerin kendi insanlarında olması şartile, mektep ve terhis malzemelerini hazırlanacağına vaktile lâhi karar verilmiştir. Merkezi Asya komünist irkasının itirafına ve tayidatına göre, bu kararların hiç biri tahakkuk ettirilmemiştir. Anlaşılmıştır, ki işbu millî cumhuriyetlerdeki, bilhassa muallimler temamilik cahl ve herhançî bir disiplinden âri şahislerinden ibaret olarak, deruhte etkileri vazifelere karşı daima lâkaytsızlık gösteriyormuşlar. Milletler mes'alesinin su kısmı, Sovyet siyasetinin mühim bir safhasını arzettiğinden, bu vak'a dolayısıyla galiba „tedbir olmak üzere“ mezkûr maktadalarca önce büyük bir mukyasta „temizlik“ ameliyesine şuru edileceği muhtemeldir.“

Bütün bunlarla beraber bu illerin asırlardan beri devam eden kültür âlâkaları bağılı bulunan türlüklük camiasından dahi, umumî düşmanca karşı mücadelede âzemi surette istifade etmeği düşünmeleri de pek yerinde ve tabiidir.

Bu tabii ihtiyacı tatmin için „Yaş Türkistan“ mecmuasile „Yeni Millî Yol“ mecmuası istiklâlî Türk illerinin kendi saflarını daha ziyade sıklaştırarak ortak mücadele mes'elerini ortaklık görüşmek için vesile arıyorlar; hele, „Yaş Türkistan“ buna organik bir şekil vererek, yılda bir defa, 28 Mayıs Rusya esaretindeki Türk illeri mümessillerinin kendi aralarında toplanmaları lüzumundan bahsediyor.

Azerbaycan istiklâlî gününü Rusya esaretindeki bütün Türk illeri için „ortaklı bir cidal günü“ şeklinde telâki edecek derecede birlik ve samimiyet eseri gösteren kardeş illerin kitematı gösterdikleri bu kıymetdar itibarla Azerbaycanlı muhahilert şüphesiz iftihar ederler.

Öden beri olduğu gibi, şimdiden sonra dahi bütün Türk illerinin rus esaretinden kurtulmalarını kolaylaştırmak için yapılacak herhançî real teklifi Azerbaycanlıların samimiyetle karşılayacakları tabiidir.

Günün mes'esi bizce, bu teklifleri sırası geldikçe tayin etmek ve müştereken yapılacak işleri birbir-birer belleyerek, onları muhakeme ve münakaşadan geçirdikten sonra ortaklı müdcelenin ortak tezleri haline koymaktır.

M. E. Resul-zade

Kardeş sesleri

Bizim gibi rus istilâsı altında bulunan kardeş Türk illerinden Türkistan'ın istiklâlî müdafaa eden „Yaş Türkistan“ in Mayıs ayına mahsus son 42nci nushasında millî Türkistan davasının muhterem mümessili Çokay Oğlu Mustafa Beyin kalemile, istiklâl gündüzümüze ait olmak üzere, pek mühim bir makale neşredilmiştir.

Muhterem muharrir „28 Mayıs“ unvanı altındaki makalesine böyle başlıyor: „Azerbaycan millî istiklâl bayramını bir 14nci defa olarak yıl illerde karşılamakta yız. Ben buradan Türkistanlıların sevinçlerinin Azeri kardeşlerimiz bu istiklâl günü münasebetile duyduklarını sevinçlerle aynı derecede olduğuna göstermek için mahsus „biz“ diyoruz.“

28 Mayısın niçin böyle birleştirici bir ehemmiyetli malik olduğuna dahi muharrir izah ediyor; bu izaha göre, „Rusya esareti altında bulunan Türk illerinin siyasi hayatlarında geçen uzat devirlerden beri 28 Mayıs kadar kıymetli ve Türk illerinin kendi aralarındaki tesadüdi göstermek için münasip umumî tarihi bir gün yoktur.“

Böyle bir gün tesbitine ise muharrirce ihtiyacı vardır:

„Bütün Türk âleminde birinci cumhuriyetin doğduğu bu tarihi gün, fikrimizce Rusya esaretindeki biz Türklerin hepisi için umumî bayram olmalıdır. Bu 28 Mayıs gününde biz öz birliğimizi, tesadüdümüzü yalnız umumî düşmanımıza karşı değil, aynı zamanda davamızı hayrihalkıma karşılayan dostlarımızı karşı dahi gelecek genç neslimize bir nümüne olmak üzere nümayiş ettirmeliyiz. Teessüf, ki biz çok dağınık bir halde yaşayız. Maddî vaziyetimiz de bir yerde toplanmak imkânını vermiyor. Fakat bence, biz — Azeriler, Edil-Uralılar, Kırımlılar, Türkistanlılar — yalnız harice karşı nümayiş için değil, belki hepimiz için ortaklı bulunan mes'elelerde müşterek bir hattı hareket tayin için de yılda bir defa toplanmalıyız. Ve bu toplanma için en muvafık gün de Azerbaycan millî istiklâl bayramı — 28 Mayıs — en muvafık bir gündür.“

Makale aşağıdaki çok cemilek satırlarla bitiyor:

„Azerbaycan, siyasi rüstünü başka Türk ülkelerinden daha evvel gösterdi. Ve usulen siyasi kudem ona düşer. Buna göre de Azerbaycan istiklâlînin doğduğu gün hepimizce yüksek tutulmalı ve Rusya esaretindeki Türk illerinin bir millet olarak siyasi dogumlarının başlangıcı sayılmalıdır.“

„Azeri kardeşlerimize ve onlarla beraber kendimize dahi, gelecek 28 Mayıs kurtuluş ve kendi millî istiklâlîni yeniden temamilik eline almış Azerbaycan'da bayram tutmanın müyesser olmasını dileriz.“

„İstiklâl“ bu kardeşce temenninin hakikat olmasını candan diler ve ister, ki kurtuluş Azerbaycan'da 28 Mayıs tebrük eden Türkistan'ın kardeş, bu tebrükatın kurtuluş Türkistan'ın bir mümessili sıfatile yapıla bilsin.

„Edil-Ural İstiklâl Komitesi“nin nasiri efkâr „Yeni Millî Yol“ mecmuasının 5 Haziran tarihli nushasındaki baş makale dahi 28 Mayıs gününe tahsis edilmıştır. Muhterem Ayaz İshaki Bey „Azerbaycan istiklâlînin 15 yıllığı“ unvanı altında yazdığı bu makalesinde, Mustafa Çokay Oğlu gibi, Azerbaycan bayramının bütün Türk illeri için şümüllü bir ehemmiyeti haiz olduğuna kaydediyor. „Tercüman“ gazetesinin 50 yıllığı dolayısıyla Rusya esaretindeki Türk illerinin merhum İsmail Bey hatırasını aynı hararet ve samimiyetle ortaklık kutludıkları memnuniyetle kaydeden bir mukaddimeden sonra Ayaz Bey diyor, ki:

„Şimdi de gene bir Türk-Tatar bayramını karşılayıyor. Zaman itibarile, bu 15 yıllık bir bayram olsada, mâna itibarile bu „Tercüman“ in 50 yıllık bayramı gibi, büyük bir bayramdır. Bu, Türk illi Azerbaycan'ın 1918 Mayıs 28'de istiklâlî ilân ederek, iki yıl boyunca müstakil yaşayan ilk Türk cumhuriyetini bayramdır. 1883 Nisan 23'de „dilde, fikrile, irdile birleş“ şiarını taşıyan „Tercüman“ın çıktığı gündür, bu şiarın işlenerek kemale ermesi, Azerbaycanlı kardeşlerimiz „şimdi ben kendi millî idare edecek kadar kuvvetlendim“ diyerek, siyasi rüşt ve bulğâya erdikleri 28 Mayıs vaki oldu. Bu 28 Mayıs yalnız Azerbaycanlılar için değil, bu gün sabık Rusya'da yaşayan bütün Türk ölkeleri için de yeni bir devrin başlangıcıdır. Azerbaycan halk cum-

(Arkası II-ci sahifede)

Azerbaycan ve komşuları

(Maverayi Kafkasya cumhuriyetleri tarihinden)

Makalesini derç ettiğimiz hürmetli **Olğerd-Neyman-Mirza Kriçinski**, anasıl Lehistan Türklerindedir. Çarlığın sukutuna mütâkip Azerbaycan'la iltica ederek orada diğer bir çok Lehistanlı Türkler gibi hizmete girmiş ve millî Azerbaycan hükümeti zamanında Adliye nazırı muavinliğinde bulunmuştu. Aynı zamanda Azerbaycan millî hükümetinin komşularile vuku bulan müteâdid müzakerelerine de iştirak etmiştir. Karierimize takdim ettiğimiz işbu makale, Azerbaycan millî hükümetinin komşularile yapılmış müzakerelerin bir safhasını göstermektedir.

Maverayi Kafkasya'yı dahil bütün cumhuriyetlerin konfederasyon şeklinde birleşmelerinde mes'lesini müzakere için başlıca olarak Azerbaycan hükümetinin teşebbüsüne Tiflis'te 1920-nin Nisanında bir kongre davet edilmiştir. Bu kongre, 1919'da Azerbaycan, Gürcüstan ve Ermenistan mürâsî haslarının iştirakile aynı maksat için toplanan fakat hiç bir ameli netice vermedikçe dağılan ilk toplantının devam mahiyetinde ikinci kongre idi.

Kongre Nisanın 9'undan 23'üne kadar devam etmiş ve bunu müteakip Azerbaycan ve Ermenistan mürâsîhasları arasında hudut ihtilâlları etrafında hususî görüşmelere başlanmıştır.

27 Nisan 1920'de Azerbaycan'ın Sovyet ordusu tarafından işğali üzerine kongrenin faaliyeti de tabiiatle nihayete eriyor.

Kongraya Azerbaycan namından mebus Hasan Bey (mürâhas heyeti reisi) Hariçiyé naziri Fethali Han Hoyksî, Adliye naziri muavini O. Neyman-Mirza Kriçinski ve Azerbaycan'ın Gürcüstan sefiri F. B. Vekîlof Beyler iştirak ediyorlardı. Ermeni mürâhas heyeti reisi S. Mamukonyan, Gürcüstan mürâhas heyeti reisi de E. Geçgöçkürü idi.

Kongre ilk iş olarak 11 Nisanda, her hangi bir yerde olursa olsun, Ermenilerle müslimânlara arasındaki müsademeye derhal nihayet verilmesine ve vakayii mahallinde tetkik ederek sebeplerini öğrenmek için Gürcü mürâhasının riyaseti altında biri Azerbaycan'a, diğeri de Ermenistan'a müşterek bir heyet gönderilmesine müteakip karar veriyor.

Azerbaycan mürâhas heyeti tarafından ilk sırada iltih sürülen konfederasyon mes'lesi, Ermeni mürâhaslarının ısrarı üzerine müzakeratın sonuna bırakılmış ve Ermeniler buna motif olarak konfederasyon fikrinin henüz problematik olduğunu ve bu mes'eloye geçmeden evvel cumhuriyetler arasında pürüzül olan iktisadi münasebet ve

hudut mes'lesinin tanzime muhtaç olduğunu ileri sürmüşlerdi.

Azerbaycan mürâhas heyeti, Maverayi Kafkasya cumhuriyetleri arasında yapılacak konfederasyonun arada mevcut ihtilâllî mes'elâler halini bilakis kolaylaştıracağı fikrini beyan ettisine de, kongrenin müzaheretini gördü. Bunu müteakip üç cumhuriyet arasındaki münasebetin takviyesine şiddetli bir ihtiyac olduğunu takdir eden Azerbaycan heyeti, „Maverayi Kafkasya cumhuriyetleri Şûrası“ namı altında daimi bir teşekkülün derhal vücude getirilmesi hakkında muayyen bir karar verilmesi teklifinde bulunuyor. Azerbaycan mürâhas heyetinin bu haktaki projesine göre, Şûra, daimi bir kongre mahiyetini haiz olarak muhtelif hükümet merkezlerinde sıra ile toplanacak ve bu cumhuriyetler arasında siyasi ve iktisadi yaklaşımlara dair mes'elelerin halilile uğraşacaktır.

Azerbaycan mürâhas heyeti âzasından O. Neyman-Mirza Kriçinski tarafından tertip edilerek kongraya takdim edilen bu proje esas itibarile kongraya 22 Nisanda kabul ediliyor.

Maverayi Kafkasya cumhuriyetlerinin Sovyet tehlikesi karşısında bulunduğunu sezen Azerbaycan mürâhas heyeti, kendi istiklallerini müstereken müdafaa etmek maksadile bu üç cumhuriyetin herici siyaset sahasında birleşmesi mes'lesinin kongradâ müzakere edilmesi teklifinde bulunuyor. Fakat bu mes'ele, ileride temamen serbest hareket etmek hakkını muhafaza etmek arzusunda bulunan Ermeni mürâhaslarının ısrarı üzerine açık bırakılıyor.

Kongre Maverayi Kafkasya cumhuriyetleri arasında mevcut hudut ihtilâllarının müzakeresine geçince, Azerbaycan mürâhas heyeti tarafından şu teklif vuku buluyor: mevzuhabas mes'ele üzerinde muvafakat hasil olmadık takdirde derhal bir hakem intihap emeli ve mevcut ihtilâlların kongraya tesbit edilince müddet ve şekil dahilinde halini şu hakeme teklif etmelidir. Hakem heyetinin vereceği kararı her iki taraf kabul etmek mecburiyetinde olmalıdır. Kendi tarafından hakem olarak Lehistan'ın göstermek niyetinde bulunan Azerbaycan mürâhaslarının bu açık ve doğru teklifi Gürcülerce müzaheretle mazhor oluyor. Şa da, Ermeni mürâhas heyetinin kat'î mürâhasına maruz kalıyor. Ermeni mürâhaslarının bu muhalif pozisyonundan sonra, kongreye, alakadar taraflar arasındaki hususî mahiyetle müzakerelere başlanmasına karar veriyor. Bunu müteakip başlanan

„Müsavat“ fırkasının bir beyannamesi

İlanı istiklâlimizin 15 yıllığı doluyuşile „Müsavat“ fırkası tarafından reis **Ruslâze Mehmet Emin Bey** tarafından imzası altında bir beyanname neşredilmiştir. Meal itibarile işbu nushamıza derç edilmiş bulunan **M. A. Merkezi** hitapnamesine benzeyen bu beyanname, fırka âzasının zamanına göre mükellef oldukları vazifeleri şu şekilde tesbit etmiştir:

„Millî mücadele tarihinde tuttuğu mevki itibarile yaşadığımız bu tarihi günlerde, firkanızda düşen vazifeler vardır. İstiklâlimizin 15 yıllık aziz hatırasını tesbit ederken bu vazifeleri bütün arkadaşlara hatırlatmak zarurietindedir:

Karadaşlar, birinci vazife millî istiklâl idealına candan bağlı bulunan bütün Azerbaycan kuvvetlerini bir araya toplamak ve her vâsta ile millî birlik ve tesanüdî dosta — düşmana karşı nümâys ettirmektir.

İkinci vazife, mukadderatları ve hayatî menfaatları bizimle bir olan Kafkasyalı diğer milletlerle el — ele vererek, umumi düşmana karşı Kafkasya konfederasyon bayrağı altında birleşmektir.

Üçüncü vazife, aynı istiklâl maksadile Rusyadan ayrılmak üzere chehteden Ukrayna, Türkistan, Edil — Ural, Kırım ve bu gibi milletlerle sıkı münasebete geçerek, kizil Rus istilasına karşı Rusya mahkûmu milletlere el — ele vermektir.

Dördüncü vazife, düşmanın kuvvetlerini safetten ardetirmek için yapacağı tahrik siyasetine aldınmayarak, bütün mücadele kuvvetlerimizi korumak ve geleceği uzakta oluyaman kat'î mücadele gününü beklemek üzere, faal kuvvetlerimiz nizam ve intizam altında teşkil etmektir.

Karadaşlar! Vatânın istiklâli yıl dönümünde bu istiklâl ilanı, tesisi ve nihayeti ferik almışta uğrunda şu kadar emekler sarfeden ve bu kadar kurban veren bir firkanın âzasi sıfatile bu dört vazifinin ifası için emizinden geleni esirgemeyiniz! Ve bilinizki ancak bu suretle canlarını feda eden ulu şehitlerin ruhunu sadeder ve ancak bu suretle millî vıcdan karşısında mes'ul olmazsınız! . . .

Evvel, arkadaşlar! Millî mücadele durmadan yürüyor. Uzak değildiri bu yürüyüş kat'î safıyaya gırecak ve o zaman herpimizden âzemi fedakârlık istiyecektir. Buna hazir bulununuz! **Bu tarihi yıl dönümünde** hususî müzakerelere de, bir müddet sonra kongrenin bitmesi üzerine, artık devam edilemiyor.

Olğerd-Neyman-Mirza Kriçinski

dirler.

Beş senelik plân kizil orduyu silâhlândırarak, onu kuvvetlendirecekti. Halbuki hâdiseler kizil ordunun âzâlığını gösteriyor. Japonya'nın Uzak Şarkta her gün yeni bir kademe ilerleyerek kizil Rusya elindeki pozisyonları tuttuğuna rağmen, Moskva susuyor. Üç sene evvel Çin hükümetine karşı kazandığı ucuz zaferle öğünen Moskva, bu gün Mançuko hükümetinin tehditli ultimatumları karşısında düşüncüyör; Mançurya demir yolunu salmak teklifinden başka mübahis için cevap bulamıyor. Kizil ordu ise kuşruğunu kısmis yerinde duruyor. Üçüncül enternasyonalın en büyük imidi beşmilyemil proletaryata idi. Moskva'nın cihan ihtilâl hakkında vereceği isareti ilk yerine getirecek kuvvet Almanya'yadaki komünist ameleleri. Halbuki ne oldu? Hitlerçilerin ilk hamlesile bu kuvvet, bir sabun köpüğü imiş gibi havaya uçup gitti. En inkilâpçı proletaryata mâlik bulunan burada komünizme en büyük darbe indirildi. Böyle iken miskin Moskva Almanya hükümetine eski muamelesinde devam edip duruyor.

Bölshevik hükümetinin İngiltere hükümetinden yediği hakaretlere tahammül ettiğini unutmayalım.

Sovyet matbuatına bakılırsa, bütün bunlar bölsheviklerin sulhçuluklarile izah olunuyor. Fakat inanyormusunuz?! . . . İlliklerine kadar emperyalist olup her zaman her kapitalist dünyayı ateşe vermek isteyen komünistlerin sulhsevverliğine inanamak kabilmizi?! . . . bu onların sulhçiliklerinden değil, ancak âzâlık ve ziyâflıklarından ileri gelen bir hâdisedir. Onlara Fransa cumhuriyeti ve sair devletlerle bağladıkları ademi tevaziv misaklarını yeğâne mânâsı budur. Başka hiç bir şey değildir! . . .

Var kuvvetile harbe hazırlaşan bu hükümetin, sindikî vaziyet dahilinde, en çok korktuğu şey de harptir. Çünkü biliyor, yeğâne dayanacağı bulunan kizil ordu zede lendimi o zaman sâde sünğü gücü ile kendine bağlamış olduğu milletler bir hamlede isyan edecek ve boyunlarındaki bu menhus esirlik zincirini koparup atacaklardır.

Fakat Moskva diktatörleri inkırazlarına sebep olacak bu nedenle ne kadar korunsalarda ondan temamlı hale olacak imkânında değillerdir. Vak'aların mantığı ve tarihin getirmesi ister istemez, bu belâyâ çarçapacaklardır. Çarizim başına gelen bölshevizim de başına gelecek: mağlûp bir

Kardeş sesleri

(I-nci safiheden mabat)

huriyeti Azerbaycan için yapılmışsa da, Rusya'daki bütün Türk-Tartar ölkelerinin göreceklere işlere bir örnektir. Bu onların hepsinin millî gaye edinecek göz önünde tuttukları hedef noktasıdır. Buna göredir, ki 28 Mayıs Azerbaycanlılar için bir vatan bayramı olsada, başka Türk illeri için de Türk-Tartar halklarının millî istiklâl yoluna girdikleri yeni tarih devrinin başlangıç günüdür.“

Azerbaycan istiklâlimin ilân gününden Rusya geçen 15 yıllık devri Ayaz Bey Rusya esareti altında kalan Türk illerinin milliyetçilikten devletçiliğe geçtikleri devir, diye adlandırıyor ve Azerbaycan'dan sonra, Kırım, Türkistan ve Edil-Ural illerinin kendilerine hasus müstakil devletler kurmak işindeki teşebbüslerini kaydettiler sonra, sözü bu günkü kat'î istilaya götürüyor.

Muharrire göre, Rusya'nın bu defa kizil emperyalizim şeklinde tekrar Türk illerine müsalât olmasının ümde sebeplerinden birisi de, bu iller arasında kâfi dercede alaka ve rabta olmayışıdır.

Çalışmış hürriyet ve istiklallerini geri almakta muvafak olabilmeleri için, Ayaz Bey bu noksanı bertaraf edilesine son derece ehemmiyet veriyor:

„Bu gün — diyor — ilk Türk cumhuriyetinin 15 yıllığı bayram ederken unutmamalıyız, ki: Rusya'da hiç bir Türk ölkesi yalnız başına ve ancak kendi kuvvetine dayanarak müstakil olamaz; sonra bir Türk illi rus elinde kalırsa başka Türk illerinin istiklalleri kat'î ve tam bir şekilde temin edilemez.“ Ve netice olarak „muhaacereettiği Türk illeri teşekkülleri birbirilerile sâde söze değil, işide de birleşmeli ve Türk-Tartar cephesini daime hareket ve faaliyete hazır bir şekilde bulundurmalarıdır.“ fikrini beyan ettikten sonra: „50 yıl evvel başlayan „dilde, fikirde, işide birlik“ şiarının bugünkü mânâsı siyasette birliktir“, diye ilâve ediyor.

„İstiklâl“ Edil-Ural kardeşlerimizin candan duyğularına tercüman olan bu özlü sahtılara samimiyete teşekkür eder.

sıralamıştı daha ziyade sıkıştırahım, istiklâli bütün vatandaşlarla birlikte, üç boyalı millî bayrak altında tek bir adam gibi birleşmiş bulunalım!

Her zaman olduğu gibi bu defa da ilk vazife, karadaşlar, gene bize, bu Müsavatçılara aittir!

Unutmayalım ki güç birliktedir.

Yaşasın birlik!

Azerbaycan halkına hitap

Azerbaycan istiklâl ilânının 15 yıllığı münasebetile Millî Azerbaycan Merkezi tarafından aşağıdaki beyanname dağıtılmıştır.

Vatandaşlar!

Bundan on beş yıl evvel Azerbaycan Şûrayı Millî işi asrın büyük ruhu ve milletin kurtuluş hakkındaki dönem azminden kuvvet alarak, yurdumuzun şanlı istiklâlini ilân etmiştir.

28 Mayıs 1918 beyannamesi üzere varlığını bulan Azerbaycan hükümeti türk ve islam tarihinde ilk defa olarak kurulan bir cumhuriyet idi.

Azerbaycan cumhuriyetinin kuruluşu ile milletimizin ötedenberi canla ve başla benimsediği hürriyet ve istiklâl idealına kavuşmuştu.

Tarihin kendisine fırsat verdiğiz az müddette mukadderatın bizzat eline alan halkımız bulundukça her türlü mahrumiyet ve müskülâtlara rağmen, kendi kendini idareye müstait bir millet olduğunu isbat etti.

İşlediği kanlı mezâlimin ağır günahları altında, Rusya, dağıtıcı anarşinin her taraftı yakup kavuran alevleri içinde mahv ve harap iken, idaresini bizzat eline alan halkımız teşkil ettiği millî hükümetle vastasile büyük devletlerin de takdirini celbeden tam bir emniyet ve asayiş vücude getirmiş; hürriyet ve demokrasinin umumi prensip ve müesseselerine hürmet eder bir rejim tesisi medeni rüstünü bütün dünyaya isbat etmiştir.

Her türlü zülm ve sımf tahakkümünü reddeden ve millî hak hâkimiyetine dayanan idaresini kayıtlılamakla meşgul iken heyhat ki milletimiz bu defa kizil bölshevizm şeklinde meydana çıkan yeni rus emperyalizmi tarafından tekerar istilâ edilmiş; bütün mukaddesatı kirli çizmeler altında çiyenmiştir.

Şimdi on üç yıldır ki Azerbaycan halkı bu istilaya karşı var kuvvetile çarpışıyor; kanlı kıyımlara varıncaya kadar bütün vâstalarla baş vurarak bu menhus kuvvet başından atmak için cehdediyor. Düşman büyük, amansız ve gaddardır. Mücadele gayrı müsavî bir şerait altında gidiyor. Buna bakılmayarak, tarihin kendine mukadder kıldığı büyük kurtuluşu bağladığı iman kuvvetile yılmak bilmeyen milletimiz, kendi azminden sebat ve gayret gösteriyor.

Sibiryâ menâlelerinde, Solofki zindanlarında Çekya bodrumlarında çürüyen binlerce fedâler; alkânî kefenisiz cenazelerile memleketleri her tarafında yatan serden geçti şehitler; gurbet illerde vatancıldalığın her türlü mahrumiyetine katlanan muhacir müteakipler ve nihayet isyan ve mukavemet silâhım ellerinden bırakılmayarak halâ vatânın muhtelif dağlarında fırsat bekleyen partizanlar . . . işte bu sebat ve gayret gösteren dediler!

Onüç yıldır ki bu mücadele kahramanına devam ediyor. Onüç yıldır ki arazi arazi kesiminden Azerbaycan halkı kurban veriyor. On üç yıldır ki kizil istilâ Azerbaycanın bu mukavemetini kırmak için var kuvvetini sarfediyor. Fakat beyhüddâ! On üç yıldan sonra dahi, işğalin ilk gününde imiş gibi aynı terör ve aynı vahşet sistemi devam ediyor. O farkla ki ilk günlerde terör sade vatan sever milletlere karşı iken, şimdi yerli komünistler bile Moskva'ya muhalefet töhmetile bu terör makinesini tarafından ezilmekte ve Sovyet merkeziyetine ihanetle itilâm olunmaktadır.

Moskva böyle yapmakta haklıdır: „Sovyetler İttihâd“ ndaki milletleri bir birlikte tutmak yeğâne kuvvet ancak sünğü gücü ve vıcdan terörüdür. Başka hiç bir amil yoktur ki milletleri bu cehennemî idare ile anlaşmağa götürsün!

Evvel, gittiği yerde otu bitirmeyen her mel'un kuvvete karşı mübariz Azerbaycan nesli erkeğe göğüs geriyor; o bir kerre kavuştuğu istiklâle bir daha kavuşmak istiyor; kizil rus boyunduruğunu boyunundan atmak için çarpışıyor.

Aziz vatandaşlar! . . . Esirlik devrinin uzanmasına rağmen, hâdiseler bizi kuvvetini gününün aresesine getirmiştir:

Sovyet rejimi hiç bir zaman, bu gün olduğu kadar, derin buhranda bulunmamıştır. Beş senelik plânın elde ettiği netice bölshevikler için bir felakettir; sistemleri iflas etmiştir. Memleket açığına mahkûmdur. Köyler perisandır. Şehirler sefilidir. Ekinçiler kolhozlarda, ameleler fabrikalarda birer köle ve esir halindedir.

Yurt sevgisi

Asya ve Avrupa'nın, hatta Afrika ve Amerika'nın bile muhtelif bucaklarına dağılımı Azarbel 28 Mayıs merasime andılar.

Toplu olanlar, her yıl olduğu gibi yıl-dular, üç renkli milli Azerbaycan bayrağı altında, 15 yıl evvel doğan istiklâl büyük-lüğünü yaşıdılar, anlarını ve sevgilerini talezediler. Gösterdiler, ki onlar bir millet-tir; onlarda derin ve sarsılmaz bir yurt sevgisi vardır.

Bir çok yerlerde müsamereler, eğlenceler, aile toplantıları yapıldı. Ve, istisnasız ola-rak, hemen her yerde istiklâl marşı, milli şarkılar, manılar, rakıslar, oyunlar çalındı, okundu ve gösterildi. Ve hemen her yerde, Gilan'da, Tahran'da, Tebriz'de, İstanbul'da, Ankarada, Almanya'da, Lehistan'da, ve Fransa'da program birbirinin aynı, kopyesi oldu.

Gösterdiler, ki geçmişin şereflerine, se-vincilerine, zaferlerine, elem, ızdırıp ve kederlerine vâris olan her Azeri, bir ay ceynel beraber mızıptır olduğu gibi, 28 Mayıs'da beraber seviniyor, gelecek için bütün, ellik-müsterrek dilekler, projeler besliyor.

Vaktile Nisan demişti, ki:

„Gecmişin ellik zaferleri, bu günün (halin) ellik iradeleri... beraber büyük işleri başarmış olmak ve gelecekte böyle işleri yapmak isteği... iste bir milletin vücut bulması için esasi şartlar...“

Ve gene demişti, ki:

„Demir beraber mızıptır olmak diyordum, evvel ızdırıp, keder sevinçin çok bir-liğe hizmet eder. Mâtemler, zaferlerden artık iz bırakır, vazife tahmil eder ve müsterrek çalismayı kaçırmaz.“

Doğrudan da dağınık ve yurtsuz Alman-ya'yı, toplu ve bütün bir millet halinde birleştirsen, Napoleon'un ordakı zaferi ve istisilari oluşturu.

Jules Michelet (1798-1874), Fransa'da ilk yurt düşüncesini inkişafını yüzü li muha-rebeleri çağırışında İngiliz istisililerine at-fediyor.

Yadların, öğretiler, yağıların istisilâri, her yandan iperideki ihtilâlları ortadan kaldı-rımda, öbir yandan da ellik elemli ve bu elemlemeden kurtulup milli hürriyete kavuş-mak için duyulan ellik dilek ve isteklerle milli bütünlüğe, milli birliğe başlıca bir saik oluyor.

Bu hemen her yerde ve her çağda böyle olmuştur. Bugün müstakil olan dünün

mahkûm milletleri, milli birlik duygularını, yurt sevgilerini bu şartlar içerisinde buldu-lar.

Azerbaycan bu umumi kanundan yanda kalamazdı.

İstisilâ bütün Azerbaycan'ın müsterrek bir mekûre etrafında birleşmiştir. Bu mekû-re de 15 yıl evvel ilân edilen istiklâlden ibarettir.

Her Azeri 28 Mayıs'ta ilân edilmiş milli hürriyetini ve milli istiklâlini hasretle an-ıyor, ızlıyor.

Muhabiretçiki Azerilerin ise bu hasreti yurtsuzluğu ile bir kat daha derindir.

Yurt nedir?

Yurt büyük, derin ve tarihi bir varlıktır. Dağları, dereleri, bozkırları ile, çayları, gölleri, bulakları ile, ormanları, bağları ve tarlaları, şehirleri, köyleri bazarları ile, camileri, minareleri, yolları, mektepleri, mezarlıkları ile, yurt bana anladığım, bil-diyğim ve konuşduğum bir dilde hitap eder. Bunlar milletimin yaşadığı, benim ve oğul-larımın yaşayacağı, dedelerimin medün bulunduğuy yerlerdir. Bunlar babalarımın alın तरी текере, emek ve kan koyarak yarattığı ve nesillerden nesilere mukaddas bir vedia orak emanet bıraktığı milli medeniyettir.

Yurdunda âsude bir dirilik yaşayanlar, yurt düşüncesini derinliğine anlayamazlar. Tesadüfî azı ıllere düşürsün, dilini anla-madığığın yabancılar arasında kalın, her bir haktan, himayenden mahrum bulunun, derdimizi anlatmak için tam bir yüz bulma-maz. Böyle bir vaziyette karşınıza dilin-dizdeki konuşan bir yurtsuz çıksın, işte o zaman yurt düşüncesini derinliğine ve büyüklüğünü duyursunuz.

Yurt düşüncesini en büyük bir duygudur. Yurdunu sevmiyen milleti de sevmiyor, demektir. Doğrudur, yurt başka, millet başkadır. Bundan yurt sevgisi millet sev-gisinin başka-başka olması lâzım gelir gibi, görünmesi mümkündür. Fakat bu zihniyet milletlerin köpçe diriliği yaşıdıkları çağ-ların hatırasıdır. Daha doğrusu meydanları daha millet haline gelmedikleri zamanlardan kalımsır. Şimdi ise millette yurt birbirinden ayrılmaz. Muasır bir millet ancak bir yurttâ teşekkül eder. Yurt sevgisi millet sevgisi demektir.

Millet, yalnız kendi ana yurdunda hür ve müstakil yaşadığı zaman me'sut ola bilir.

Yurt sevgisi her bir sevginin üstündedir. Bu duygu bizde artık bir din şekline almıştır. Onun içindir, ki Azerbaycan muhacirlerinin heyvan, ye, duygularına terçüman olan Gülçekin, yurda muracaaten demistir, ki:

„Dağların mehrabim, taşın müberim, Ben senin adına secde eylerim!“

28 Mayıs'ta bütün Azerler Azerbaycan'ın adına secde ettiler. V. Nuh-Öğlü

iran ve Sovyetler

Son zamanlar Avrupa matbuatında İran-Sovyet siyasi münasebatının gittikçe daha fazla genişlediğine ait mevzuik malûmatlar intişar etmektedir. Bu genişliğin resmi sebebi, her iki devlet meyanında müteakbil ticaret münasebatında zuhur eden müşkülâtleri ile taviz edilirdiysa da, maha-fiz su ihtilâlini aynı zamanda siyasi mah-yeti daha hız bulduğuna muhakkaktır. Ma-lûm olduğu vechile, İran'la İngiltere ara-sında geçenlerde çıkan maruf petrol ihtil-lâli, az bir zaman evvel her iki taraflı memnun edecek derecede bertaraf oluna-rak İngiliz-İran münasebatının hüsnü su-rette inkişafına artık yol açmış bulunduk-tur. Mezkûr ihtilâl çıktığı zaman, çihan matbu-atının en büyük organları, bu ihtilâlâtı Sov-yet'e entrikası mümin bir rol oynamasını dahî kaydediyorlardı. Yani, İran ticaretine senelerce pek büyük ziyânlar vuran, bütün İran'da ve bilhassa bu melekletin şima-li vilayetlerinde geceli gündüzlü komünist propagandası yürütmeğe sakinmeyen Moskva, petrol ihtilâlinin istifade ederek — gene de Avrupa ve Amerika matbuatının faydına göre — İngiltere-İran münaseba-tının genişlemesine var kuvvetle şâye-diyyordu. Mafâmî son aylardakı siyasi vaz-iyetin inkişafı Sovyet diplomasisinin İran-İngiltere ihtilâli me'sulesine hazimete ma-ruz kaldığını açıkça göstermektedir. Be-klediği ve hatta hasretinde olduğu İran-İngiliz muhalefeti yerine, Moskva özünün kendisi ile Tahran arasında tezahür eden genişliğe şahit olmak ve — alman mat-buatının yerinde olarak ettiği kayde göre — bu oyunda Londra diplomasisinin zâfe-rine maruz kalmak vaz'iyetinde bulundu.

İran-Sovyet münasebatına hususi bir ya-zı hasreden İsviçre'nin büyük gazetelerin-den editörlüğü „Neue Züricher Zeitung“ 11 Mayıs tarihli numarasında şimdiki vaz-iyete temas ile yazmaktadır:

„İran-Sovyet ticaret münasebatı buhranlı bir noktasma varmıştır. Yeni ticaret mah-hedesi akdî üzerinde yürütülen müzake-reler inkıtaa uğramıştır. Her iki hükümet kendi tebaelerine Hazer denizi sahillerinde balık avını yasak etmiştir. Malûm olduğu vechile, Şimali İran eskiden beri iktisaden Rusların nüfuzu altında bulunmakta idi. İran'da hericî ticaret inhisâr ilân olundu-ğuna zâfir, Sovyet hükümetine, İran'a bir çok fabrikaları (sanayi mamulâtı) ithal et-mek hakkı verilmiştir; bîz sanayi mamu-lâtı ihtilâline Sovyetler, hatta müstesen ola-rak bu hakkı munhasıran hâiz bulunmakta idiler. Fakat İran ticaretından Sovyetlere karşı mütevaccih varit olan mütemadî sika-yetler dolayısıyla Sovyet su vaz'iyetlerini gittikçe kaybettiler. Keza bu sebeplerdir, ki Şimali İran ticaretini rus nüfuzu ve tesir-lerinden artık halâs etmek maksadide, Tah-ran hükümeti Tebriz'den Kürdistan tarikle Şimali Irak'a büyük bir otomobil şosesi çekmektedir. Aynı zamanda İran hükü-metî işbu maksatla Beyrut'ta dahî, Şimali İran'dan gönderilecek mallar için serbest bir liman abîi uğrunda şâyettektir.“

Son gelen haberlerde, İran'ın Beyrut'u veyahut bir zamanlar dahî ismi geçen İsken-derin nam diğer Suriye şehri liman olarak aramak fikrinden vazgeçerek, Türkiye hü-kümetinin Dörtöl'dü a inşasına karar verdiğ-i yeni limanı bu maksadına dahî elverişli gör-düğünü bildirmekte ve Ankara ile Tahran arasında bu hususta konuşmalar olduğu da ilâve edilmektedir.

Anglo-Persian Oil Company'si reisi Sir John Cadman 29 Nisan tarihli umumi bir mektupla bütün şirket aksiyonelerine muracaat ederek, Company ile İran hükü-metinin arasında hasil olan itilâle teması, yeni mukavelenin hak ve adalete esaslarına müstenit olduğuna kaydettikten sonra diyor, ki Anglo-Persian Oil Company'nün imtiyaz arazısı 1937nci yılın 31 Birinci Annumuna kadar 100.000 muc. maili ihtiva

28 Mayıs merasimi

Tebrik telgram ve mektupları

Azerbaycan istiklâl ilânının 15 yıllığı dolayısıyla Milli Azerbaycan Merkezi reisi Resul-zade Mehmet Emin Beyefendi namına İstanbul'daki Azerbaycan kolonisi inşama Hali Hasmetmet, Ankara kolonisi namına Kerim, Paris kolonisi namına Dr. Mir Yakup, Berlin kolonisi ile „Almanya'da Azerbaycan İstiklâl Komitesi“ namına Hilal Münsi ve Vilna'dan Hamit Beyler tarafından birer tebrîk telgrafları alındığı gibi, diğer bir çok yerlerden de mektuplar alınmıştır.

İstanbul'da merasim

Azerbaycan istiklâlının ilânından 15 yıl geçmesi münasebetile 28 Mayıs'ta her taratta olduğu gibi, İstanbul'da yaşayan Azerbay-canlılar da büyük milli merasim tertip etmişlerdir.

Azerbaycan'ın rus esaretinden kurtarıp bir millet halinde müstakil bir devlet kur-ması günü olan bu gün münasebetile gündüz tertip edilen merasimde bütün Azer-ilerle beraber „Millî Türk Talebe Birliği“ başta olmak üzere, bir çok Türkiyelî talebe ve münevverler, İstanbul'da yaşayan Kırım, Edil-Ural, Türkistan, Şimali Kafkasya, Ukrayna kolonilerinin mümessilleri hazır bul-unmuş ve muhtelif nutuklar irat edimştir; aynı mecliste Resul-zade Mehmet Emin Beyi bu gün münasebetile bir tebrîk telgrafları gönderilmesi takarrur etmiştir.

Akşam İstanbul Halkevi salonunda Azer-baycan Talebe Birliği tarafından parlık ve muazzam, gayı, danslı bir müsamer-e tertip edilmiştir.

Saat 6'dan 12'ye kadar süren bu müsamerede İstanbul'da yaşayan Azerbaycan-lılar, „Millî Türk Talebe Birliği“ heyeti idaresi, bir çok maruf ve mümtaz simalar, Kırmılılar, Türkistanlılar, Şimali Kafkasya-lılar, Edil-Uralılar, Ukraynalılar aileleriyle beraber hazır bulunmuşlardır.

Gençlerden mürekkep bir heyet Türkiye İstiklâl marşını, onu müteakip Azerbaycan marşını okumuş. Her iki marş misafirler tarafından ayakta dinlenmiş ve şiddetle alkışlanmıştır.

Müsamerce çok şen ve çok neşeli geç-miştir.

Müsamerede Hüseyin Beyin idare ettiği „Azerbaycan Musiki Heyeti“ bütün heyetile iştirak ettiği gibi, ayrıca bir Avrupa'yı musiki heyeti de ıcrarı terennüm ediyordu. Azeri gençlerinin oynadıkları milli rakıslar levhâde alkışlarla karşılanmakta idi.

„Bugünkü toplantının ne maksatla olduğu hakkında sızı çok fazla işgal etmi-yeceğim. Yalnız muvakkaten istiklâlin kay-betmiş olan bir ülkenin evlâdı olmak hase-bile diye bilirim, ki bu toplantı vatannıza (Arkası IV-nci sahife)

edecetur. İngiliz şirketi her yıl İran hü-kümetine en azı 750.000 Sterling tadıye etmelidir. Bundan maada şirketin İran ma-liyesine vereceği verginin miktarı birinci 15 senenin zarfında 230.000 ve müteakip 15 senenin zarfında ise 300.000 Sterling senelik bir meblağ olacaktır. İmtiyazın müddeti 1993nci yılda bitecektir. İhtilâlin dolay İran hükümetinin maruz kaldığı za-rarı tasviye etmek için, şirket İran'a 1.000.000 Sterling vereceğini deruhte et-miştir.

İran-Sovyet münasebatındaki gerginlik se-beplerine temas ederek, gittikçe ciddiyet kespeden bu vaz'iyet hakkında mufassal bir makale neşreden „Berliner Börsen-zeitung“ gazetesi 27 Mayıs tarihli nus-hasında aynen sunları yazmaktadır:

„İran tacirleri Sovyetlerden görüldükleri müameleden dolay son derece sıkayet et-mektedirler. Bu sıkayetlere göre, Sovyet ticaret müesseseleri Rusya'ya götürülen İran ticaretinin emtiasını istedikleri fiyata alıyor-lar, halbuki Sovyetlerin İran'a ithal ettikleri malların fiyatları son derece yüksek tesbit olunnmaktadır. Bundan maada satılması İran'da kolay olan Sovyet şekeri ile ma-nufaturanın ithal hakkı munhasıran Sov-yet ticaret müesseselerine ait olarak bu hak kaçıyın. İhranî ticarına veriliyor. Bu suretle İran ticarını, satılması müşkül olan Sovyet emtiasını İran'a ithal etmek mecburi-yetinde bulunuyor, yani daha doğrusu, bu cins mallar Sovyet ticaret müesseseleri ta-rafından cebren İran ticarına veril-mektedir, zira İran'dan Rusya'ya ge-tirdiği malın bedelinde İran taciri, mevcut eski İran-Sovyet ticaret muhede-si mucibince, ancak 10% kambiyo ve müte-baki 90% bedelinde ise ihraç için Sovyet emtiasını kabul mecbur tulunmuştur. Hatta işbu 10% kambiyonun bile teminile verilmemesi sık-sık müşahede edilmiştir.

Nihayet, İran'ın tesisine başlanılmış olan siyasetini mahvetmek için, Sovyetler, bili-masıyla son zamanlarda, İran'ın ithal ettikleri malları dumping fiyatlarına satmağa baş-lamışlardır. Meselâ, Tebriz'de ve Kazvin'de tesis olunan kibrit fabrikalarını kapamağa mecbur etmek maksadide, Sovyetler bir müddet bütün İran'ın son derece ucuz fiyat-lı kibritlerle doldurdular. Ve bu dum-pingin tabii neticesi olarak az bir zaman sonra Tebriz'deki 500 amele çalıştıran ve gündelik mamulâtı 100.000 kutu olan kibrit fabrikası faaliyetine hıtam vermek mecburi-

ları arasında Azeri gençleri muhtelif şarkiler ve nağmeler okumulardır.

Bilhassa İstanbul dağılımında talebe-sinden Dişat Hanımın piyanoda bizzat çal-arak okuduğu Azeri milli şairi Ali Yusuf Beyin „Bir Turan yolcusu diyor, ki...“ şırı çok takdir edilmiştir.

Çay ve pastalarla ikram edilmiş olan misafirler Azerbaycan Talebe Birliğine teşekkür ederek, neşe içinde ayrılmışlardır.

Müsamereden sonra muhtelif Türk illerine mensup talebeler „Azerbaycan Talebe Bir-liği“ yurdunda toplaşarak sabaha kadar çalmış, okumuş, oynamış ve çok samimi bir hava içinde eğlenmişlerdir.

Burada Azerbaycan, Kırım, Anadolu mu-li dansları oynanmış, bu illere mahsus şarkiler okunmuş, havalar çalınmıştır.

„Azerbaycan Talebe Birliği“ milli istik-lâlinin 15 yıllığı bu günün büyüklüğü ve şerefille mütenasip bir şekilde tesit etmiştir. Bu münasebetle kendisini tebrîk eder ve bu yolda daha çok muvaffakiyetler temenni ederiz.

28 Mayıs münasebetile gündüz vâkı olan merasime irat edilmiş nutukları aşağıya hüssa ediyoruz:

Halil Beyin nutku

İçtimai açın Halil Bey hazırımuz 28 Mayıs münasebetile tebrîk ederek 15 yıl evvel ilân edilen Azerbaycanın gerek istiklâl devri, gerekse istiklâl mücadelesinde üzerinde durmuş, iyi tarihimizden bu sahifalarını etra-file tenvir etmişsiniz. Sovyetlerin bugünkü vaz'iyetine ve mahkûm milletlerin cephe birliğine nakillakme ederek, Sovyetlerin muhakkak çökeceğini ve rus esiri milletlerin muhakkak istiklâllarını elde edeceklerini kaydetdikten sonra herkesi, bütün istiklâlci kuvvetleri birliğe davet etmişsiniz.

İslâm Beyin nutku

Halil Beyden sonra Azerbaycanlı Talebe birliği reisi İslâm Bey hararetili bir hitabe okumuş, gençlik namına hazırlanan tebrîk ettikten sonra istiklâl mücadelesine iştirak eden ve istiklâlî iade ettirinceye kadar savasından vaz geçmeyecek olan gençliğin istiklâlî ilân eden mürtilleri karşısında hür-metle eğildiğini söylemiştir.

Dişat Hanımın nutku

İstanbul dağılımında talebesinden Dişat Hanım, gerek Azerbaycanı Talebe Birliği namına, irat ettiği ve çok alkışlanan nut-ku bu şekilde başlamıştır: — „Bugünkü toplantının ne maksatla olduğu hakkında sızı çok fazla işgal etmi-yeceğim. Yalnız muvakkaten istiklâlin kay-betmiş olan bir ülkenin evlâdı olmak hase-bile diye bilirim, ki bu toplantı vatannıza (Arkası IV-nci sahife)

yetinde kaldı. Şayanı dikkattır, ki bu fabrikaların faaliyetini zamanlarında Rusya'dan ithal olunan kibritin fiyatı kutu başına 24 krana satılıyor, fabrika kapularını kapat-katından sonra, Sovyet kibritinin kutusu oindirenbe 46 krana yükseldi.

Sovyetler tarafından ıcrâ olunan bütün su kabul manipulyonlar İran ticarını ve Tahran hükümetini bu kadar keyfi bir tica-ret metotlarına karşı kararlar almağa me-cur etti. Aynı zamanda 17 Birinci Teşrin 1931'de aktolunan İran-Sovyet ticaret mu-kavelesinin feshi düşünülmektedir. Bu hususta gerek İran ticarını arasında, gerekse İran resmi dairelerinde nüfuz sahibi şahıslar tarafından şiddetli surette propaganda yü-rütülmektedir.“

„Fränkische Kurier“ gazetesi 25 Nisan tarihli numarasında „İngiltere-İran anlaşması ve Rusya'ya bir darbe“ başlı altında yaz-dığı bir makalesinde, İngilizlere ile İran ara-sında hasil olan petrol ihtilâli muahedesinin ehemmiyetini ve bu anlaşmadan dolay Sov-yetlere ağır bir darbe indirilmiş olduğunu kaydeder, aynen sunları yazmaktadır:

„Hasıl olan ihtilâl temelinî işbu madde-ler teşkil etmektedir.“

1 — İran hükümetinin D'Arcy petrol imtiyazından elde ettiği temettü 16/10-den 21/10'e yükselmiştir.

2 — Bundan maada İran hükümeti Ang-lo-Persian şirketine mensup bir takım diğer şirketlerin zarfında 2,5/10 alacaktır.

3 — D'Arcy petrol imtiyazı yeniden 60 sene olarak temdit ediliyor.

4 — İran Sahi, Şimali İran'daki bütün petrol mntakalarını istismar hakkını 60 yıl müddetine keza Anglo-Persian şirketi-ne havale ediyor.

Bu vechile, uzun zamandan beri Şimali İran petrol mntakaları üzerinde İngilizlere-Amerika ve Rusya arasında olarak yürü-tülen mücadeleye, nihayet İngilizlerin fayd-sızına olarak hallolmuş oldu, demektir. Bununla da aynı zamanda Sovyet petrol sa-nayine pek ağır bir darbe indirildi. Şi-mali İran petroluları, ileride Haifa'ya çe-kilecek olan boru vasıtasile ihraç edil-mektedir. İran Sahinin bu muahedeye tasvip etmesi, bilhassa haricî petrol mütahas-sırlarının tavsiyelerine üzerine vukubulmuştur.“

İste su mealde bir çok diğer Avrupa ga-zeteleri dahî bölsevîk diplomasisinin İran'da birer gün hazimete maruz kaldığını sarahaten kaydetmektedirler.

Hilal Münsi

Milli Azerbaycan Merkezi
28. Mayıs 1933.

28 Mayıs merasimi

(III-nci sahifeden mabat)

gene yeni bir kurtuluş kazandırmak için çalınanların müşterek duygularını birbirine bildiren bir toplantıdır."

Dışiş Hamam bir milletin hayati kurtuluşu yalnız erkeklerin fedakarlığı değil aynı zamanda kadınların da bu yolda çalışmalarla olacağını kaydettikten sonra demiştir, ki: "İstiklâl fedakarlıkta kadınımızdır. Bunun için de ele-verecek yürümlüydür."

"Her türlü fedakarlığa hazır olduğumuza söz veriyor, diyoruz, ki: — Vatandaş istiklâmı kazanacak. Sevimli üç renkli bayrağımız gene o mukaddes topraklar üstünde dalgalanacak ve Azerbaycan gene Azerilerin olacaktır."

Tevfik Beyin nutku

Dışiş Hamamı sonra Türkiye münevver gençliği namına „Millî Türk Talebe Birliği“ reisi Tevfik Bey çok hararetle ve samimi bir nutuk irat etmiş ve defaatta alkışlanmıştır.

Tevfik Bey Azerbaycan'ın 15 yıl evvel müstakıl bir devlet halinde kurulmasını Türk âleminde pek büyük ve mesut bir hâdise olduğunu, bu hâdisenin Azeriler kadar Anadolu Türklerini de sevindirdiğini, 28 Mayısın müşterek bir bayram olduğunu kaydederek, Anadolu Türkünün ve Anadolu gençliğinin daima Azeri kardeşleriyle beraber bulduklarını, beraber sevindiklerini, beraber müteessir olduklarını ve bu gün de Azerbaycan'ın yeniden müstakıl olacağına beraber iman ettiğini ilâve ederek, „Hür doğmuş ve yalnız hür yaşamak için doğmuş Türkün asla mahkûm ve esir kalamayacağını“ ilâve etmekte alkışlar içinde sözlerine nihayet vermiştir.

Dr. Salih Beyin nutku

„Türkistan Türk Gençler Birliği“ namına Dr. Salih Bey 28 Mayıs münasebetle Azerileri tebrik etmiştir. Salih Bey Azerbaycan'la Türkistan'ı ve aleumum Türkistan'la diğer mahkûm milletleri bağlayan müşterek bağlar üzerinde durarak, 28 Mayısın aynı zamanda Türkistan bayramı olduğunu söylemiş ve Hazer denizinin her iki sahilini bünyen bu iki kardeş memleketin ele-ele yürüterek en yakın zamanda istiklâllerine nail olacaklarını söylemekte istiklâna nihayet vermiştir.

Cafer Beyin nutku

Kırım Türkleri namına, Kırım istiklâl hareketi rahberi mühterem Cafer Seyit Ahmet Bey çok kıymetli bir nutuk irat etmiştir. Cafer Bey 15 yıl evvel Azerbaycanı Surayî Millî'sinin ilân ettiği ve iki yıl tabik ve tahakkuka muvafak olduğu „istiklâl fikrinin“ beşeri ve medeni, mekîrve kıymet, kuvvet ve şümûlü üzerinde durarak bu aktın doğduğu mücadelenin temelinin de aktın doğru ve sarsılmaz iman kuvvetinin yarattığı hamaseti kaydetmiş ve bolsevüklerin öldürmeğe çalışıldığını bu mekûre kuvvetinin, bu iman kuvvetinin günden güne derinleşmekte olduğunu ve mutlaka muvafak ve muzaffer olacağına ilâve etmiştir.

Cafer Bey nutuklarına şöyle nihayet vermiştir:

— „Türkün altın köprüsü, dünyanın altın parçası olan Azerbaycan, bu çetin ve şerhîli mücadalesinde mutlaka muvafak olacak ve istiklâl elde edecek. Çünkü o haklıdır. Çünkü iman ve mekûre kuvvetile düşmandan üstündür. Çünkü onun ilhamgâhi beşeri, insani, medeni, prensipleridir.“

Osman Beyin nutku

Türkistan kolonisi namına Osman Bey tebrikatta bulunmuş, bu büyük gün münasebetle yalnız Azerileri değil, bütün Türkleri ve bütün mahkûm milletleri tebrik etmiştir.

Osman Bey Türkistan Türklerinin Azerbaycan'ın saadet ve felaketlerini kendi saadet ve felaketleri gibi karşıladıklarını bir çok misallerla izah ederek Azerbaycan Türklerinin mutlaka istiklâllerini iade edeceklerine hiç bir Türkistanlım şüphe etmediklerini ve o gün Azerbaycan'la beraber Türkistan'ın da hakiki bayram yapacağını söylemiştir.

M. Murski'nin nutku

Osman Beyi müteakip söz Ukrayna müessilli M. Murski'ye verilmiştir. M. Murski önce söylediği nutkunda demiştir, ki: — „Bugün siz ve biz yat ölkelerde, muhtelif yerlerde, muhacir şerati içerisinde Azerbaycan istiklâllının 15nci yıl dönümünü tesit ediyoruz.“

Size yakın olan ve kendilerini sizden sayan dostlarımız bugün bir defa daha sizinle daima beraber yürüyeceklerini ve cephe, hedef ve gayelerimizin hep bir olduğunu ilân etmek için buraya toplandık.“

M. Murski 15 yıllık müddetin neticesinde milli davalarımızın aldığı beynelmîl ehemmiyet ve kıymete ve hakkımız için bir kuvvet tarafından ihmal edilemeyecek bir hak sekinli amış olduğunu temas ederek bütün rus esiri milletleri elbirliğine çağırıştır. Ve nutkunun sonunda demiştir, ki: — „Yolumuz doğru olduğuna inandığımız ve onun yakın ve parlak geleceğine imanımız

berkemal olduğu için, hepimize muvafakıyetler dilerim. Yaşasın müstakıl Azerbaycan! Yaşasın Rusya mezalimi altında ezilen milletlerin müteahhit cephesi!“

Musa Beyin nutku

Şimali Kafkasya kolonisi namına Musa Bey tebrikte bulunmuş ve irat ettiği nutkunda demiştir, ki:

— „Bugün Azerbaycan milletinin istiklâl çinâna ilân ettiği günün 15nci yıl dönümüdür.“

Tabiatın velut mevsimi olan Mayıs bittin Kafkasaylların mukaddes bir tarihidir. Bu ayda yalnız Azerbaycan değil, onun gibi diğer Kafkasya milletleri de istiklâllerini ilân etmişlerdir. Fakat çok sürmeyen bu ayın hatrasını pek acı felaketler takip etmiş ve bizleri mecburen kurbetlere salmıştır. Bu felaketler ne kadar ağır, ne kadar acı olursa olsun, Mayıs gene hürmetle anılacak ve idelerimize kuvvet ve şevk verici bir dönüm noktasıdır. Ve eminiz, ki yakın bir gelecekte müteahhit ve müteahhit olarak Kaf-

Berlin'de merasim

Berlin'de Azeri kolonisi 1920nci yıldan başlayarak 28 Mayıs bayramının tesitini işbu 13 sene zarfında bir defa bile tevakküf ugratmamıştır. An'anevi bir surette bu büyük milli bayram muntazaman, evvelce talebelerimizin teşkilâtı tarafından ve 1924nci yıldan başlayarak „Almanya'da Azerbaycan İstiklâl Komitesi“ tahtı idareline tesit olunmaktadır. 1920—1933 Siyasi tarih için pek kısa, fakat beşeri hayat için çok uzun bir ömür, tal bir müddet, bir devre. „Şanlı mücadele devresini İstiklâl savası! „Galip“ düşmanın, yıllar, aylar, belki günler ve saatler bile geçidince hamiyet sahiplerinin kanna daha da fazla gram olmas! Düşmanın müthiş bir iflâs! Bir sözle: Soyvet manzarası! Buna mukabil: Nerde Azeri varsa — istiklâl davası, hak ve hürriyet mücadelesi, millî şeref, şan, namus ve milli yaşayış cidalı mevcuttur olacaktır! Bu ümdeler ugrunda 13 seneden beri Solok'den, Sibiryâ tunduralarından tutmuş

Berlin'deki bayram merasiminden bir manzara

kasya milletleri kendi ölkelerinde ve hür topraklarında, kendi milli bayrakları altında bu şenlikleri yapacaklardır.

Yaşasın Kafkasya milletlerinin istiklâl ve ittihadi!

Var olsun Azerbaycan!“

Pşimaho Kotsel'in nutku

Şimali Kafkasya millî cumhuriyetinin sabık başvekilî Pşimaho Kotsel irat ettiği nutkunda Mayısın müşterek bir ay olduğunu, Kafkasya milletlerinin hep bu ay içerisinde, 11—26—28-ilde ilânı istiklâl ettiklerine işaret ettikten sonra istiklâl devrine nakilkelam etmiş ve bu devirde istiklâl ve hürriyetlerinin iade ve muhafazası için ittifak ve ittihade olan ihtiyacın anlaşılmasını mesut ve müsbet bir hâdise olarak zikretmiştir.

Pşimaho Kotsel Bey nutkuna nihayet verirken demiştir, ki:

— „Azerbaycan, Şimali Kafkasya ve Gürcistan bir gün gene istiklâllerine yeteceklerdir. Ondan sonra hürriyetimizi hiç bir kuvvet elimizden almayacaktır.“

Yaşasın Azerbaycan!

Yaşasın Kafkasya birliğii!“

Mirza-Bala Beyin nutku

Avrupa'dan yeni gelmiş olan Mirza-Bala Bey hazırım, „İstiklâl“ gazetesi tahrir heyeti ve Avrupa'da çalışan Azeriler namına tebrik etmiş ve istiklâl mekûresinin geçirdiği safhalar ve yarattığı savaş üzerinde durarak, 15 yıl evvel ilân edilen bu fikrin dahilde ve hariçte bütün Azerileri birleştiren ve bu vuruşa sevkeden büyük bir iman kuvveti olduğunu kaydettikten sonra, gerek meleklet içerisinde, gerekse hariçte bu bayrak altında yürütülen savaşın mühim merhale ve muvafakiyetlerini, Kafkasya konfederasyonunu, Promete birliğini, 100 milyonluk bir âlem teşkil eden bu birliğin beynelmîl ehemmiyetini, istiklâl savaşımızın cihan dairesinde bu sayede aldığı kıymetli izah ederek tam muvafakiyetinin temini için birlik ve disiplin riayetinin birinci şart olduğunu unutmayacağı ilâve etmiş ve nutkuna nihayet verirken demiştir, ki:

— „Burada, biri erkek, diğeri kız olmak üzere gençlerimizin seslerini eşittik. Onlar istiklâl doğarken doğmuşlardır. Onların bu yüksek heyecanı ve samimî duygularını, istiklâl sevgilerini dahilîni dağlarında, ormanlarında ve zindanlarında ve muhaciretin muhtelif bucaklarında bu gün bizim gibi bu sevgiyi yaşayanların duygularında his bir fark yoktur.“

İstiklâl ilân olunurken düşmanlarımız bu fikrin yalnız mahdud zümreye mahsus olduğunu iddia etmişlerdir: bizim müşterek olduğumuz, nesillerden nesillere geçen bu mukaddes aşk, Azerbaycan'ın 13 yıldan beri bir tek insan gibi ayaklandırmış ve „ya ölümlü, ya istiklâl“ savaşına atılmış olan bu mekûre, herkese halkın vicdanından doğduğunu isbat etmiştir.“

İstanbul Ak-Koyunlu.

Muhacirler arasında

İsmail Bey Gasprinski hakkında konferanslar

Berlin'de

Geçen ayın 17nde Berlin'de Azerbaycan, Türkistan ve Edil-Ural kolonisi müşterek merhum İsmail Bey Gasprinski „Tercüman“ın 50nci yıl dönümü münasebetle tantanalı bir jubile merasimi tertip etmiştir. Berlin'in büyük salonlarından birinde icra olunan bu merasime jubileyi tertip eden müteahhit koloniler tarafından maada Türkiye'li Türk kardeşlerimizden bir çoğu dahi iştirak ediyorlardı. Merasime Abdurrahman Şafi Bey, merhum İsmail Beyin torunu İlahi, edebi ve medeni faaliyetleri ve bu mesalinin verdiği netice hakkında takriben iki saat kadar devam eden muvafak bir konferans verdikten sonra Türkistanlılardan Dr. O. İshak Oğlu ve Ahmet Naim Bey, „Yeni Millî Yol“ refikimiz tarafından Dr. Rahmatî, „Almanya'da Azerbaycan İstiklâl Komitesi“ ile Berlin Azerbaycan kolonisi namına Hilâl Münşi Beyler samimi nutuklar irat ettiler. Bütün natıklar, büyük Türkün „Dilde, fikirde, işde birlik“ doktrinlerine her zaman fazla olan büyük ihtiyacın bilhassa şimdi kendisini hissettirdiğini ileri sürerek, bunun için sularımızı daha da sıkıştırmanın zamanı geldiğini kaydetteler. Misafirler in sonca çay ve kahve ile ikram olundular.

Budapeşte'te

C. Seyit Ahmet Bey aynı mevzuada 17 Mayıs'ta Budapeşte'te de, parlamento binasındaki „Turan“ cemiyeti merkezi umumiyesinde, galabalık bir münevver kütüğüne Fransızca olarak bir konferans vermiştir. Konferans iki saata yakın sürmüş ve çok büyük bir alaka ile dinlenmiştir.

tarafından Dr. R. Rahmatî, Ukraynalılar namına asisat Dr. Drabaty, Gürcü sosyal-demokratlarından M. İnnasıyevli, Münih dağılımına asisatlarından M. Nikurade pek samimi nutuklarla tebrikatta bulunarak şiddetli surette alkışlandılar. Derin bir alaka ve büyük bir dikkatle „A. Türkiye Talebe Birliği“ ve Türkiye gençliği namına söz söyleyen Avni Beyin nutu dinlendi. Avni Bey, fevkalade samimi ve sırf kardeş hisleriyle mesbu nutkunda bu günkü Türkiye gençliğinin kalben Azerbaycan'la birlikte olduğunu ve Azerbaycan'ın bir an evvel istiklâl kavuşmasını arzu ettiğini kaydedilerek, „Kardeşler siyasete müdahale etmek istemeyin, fakat bilinizki bugünkü Türkiye gençliği ve bilhassa Türk talebeliği sizi bu bayramımıza candan tebrik eder ve istiklâl mücadelenizi heyecanlı takip eyer“ diyerek, hazırımın çoğunun alkışlarıyla karşılandı.

Natıklar sırasının bitmesi üzerine, „A. A. I. Komitesi“ kâtibî Abdul Hüseyin Dadaş Bey alınca olarak „Azerbaycan'ın siyasi ve devleti fikriyatı“ mevzuunda muvafak bir konferans verdi. Merasimin resmi ciheti koparıldıktan sonra misafirler çay, kahve ve pasta ile ikram olundular ve bilahere merasimin foto resmi alındı.

Ş. S. . . r

Varşova'da merasim

Varşova'da oturan Kafkasya kolonisi 28 Mayıs'a hususi bir binada toplanarak ilânı istiklâl bayramını müştereken tesit etmişlerdir.

İçtimaa Azeri, Dağlı ve Gürcülerden başka Ukraynalılar, Edil-Uralı kardeşlerimiz ve diğer misafirler de iştirak ediyorlardı. İçtimada bu gün münasebetle Azerbaycan Gürcistan ve Şimali Kafkasya namından ayrı-ayrı nutuklar söylenmiş ve nutuklar bilhassa Kafkasya milletleri için bu gün aktuel bir mesele olan Kafkasya konfederasyonu idesi üzerinde durulmuştur.

Natıklardan sonra Paris'ten „Promete“ namına gönderilen tebrik telgrafı ve Kafkasya istiklâl Komitesi bütün Kafkasya milletlerine hitaben neşretmiş olduğu beyanname okunmuş ve çok alkışlanmıştır. Bunu müteakip Ukrayna, Edil-Ural dimesilleri, Varşova'da tahsilde bulunan „Kafkasyalı Talebe Birliği“ reisi tarafından birer tebrik nutu söylendikten sonra toplantı nihayet verilmiştir.

Paris'te merasim

Paris'teki Kafkasya kolonisi de 28 Mayıs'ta Mutalite salonunda toplanarak ilânı istiklâl bayramını müştereken tesit etmişlerdir. 300 kişilerin toplandığı bu içtimada Azerbaycan, Şimali Kafkasya ve Gürcistan ayından birer nutuk söylendikten sonra Dr. Mir Yakup Bey tarafından „Azerbaycan ve Kafkasya Konfederasyonu“ mevzuunda bir konferans verilmiş ve muvafakıyetle geçmiştir.

Aldığımız malûmata göre, 28 Mayıs bayramı Azerbaycanlıların bulunduğu diğer yerlerde, o cümleden Ankara'da, İran ve Avrupa'nın bazı şehirlerinde dahi yapılmıştır.

Verantwortlicher Redakteur: Ernst Gebhardt, Berlin
Druck: A. Weemann, Berlin S.W.11, Stresemannstraße 72
Verlag: M. E. Reuß-zade